

Inleiding

Dit memo is opgesteld voor een bestuurlijk gesprek over het vervolg op het project Jeugdhulp op school. In dit memo wordt de context en de realisatie van de hoofddoelen toegelicht. Vervolgens wordt een beknopte samenvatting gegeven van de opbrengsten van de pilot zoals beschreven door onderzoeksbureau Oberon, aangevuld met opbrengsten uit de leeromgeving. Er wordt afgesloten met een conclusie en de geleerde lessen.

Context

In het OOGO werd een Intentieverklaring (april '22) en een samenwerkingsovereenkomst (juni '22) getekend om Jeugdhulp op School nader te ontwikkelen als een gezamenlijke opgave van gemeenten en onderwijs.

'De bedoeling in de regio Alkmaar is een kwalitatief goede en passende sociale basis in de natuurlijke omgeving van jeugdigen te realiseren, die de veerkracht van jeugdigen versterkt, de context waarin jeugdigen ontwikkelen steviger maakt en jeugdigen minder afhankelijk maakt van extra ondersteuning en zorg. Dit realiseren we onder meer door de inzet van preventieve jeugdhulp te verbinden aan het onderwijs.'

Deze ontwikkeling sluit aan op landelijke ontwikkelingen zoals de Hervormingsagenda, de route naar Inclusief Onderwijs, en de propositie van onderwijsraden en het VNG¹. Door preventieve inzet in de samenwerking onderwijs-jeugd-welzijn om het toenemend jeugdzorggebruik terug te brengen, te normaliseren, en welbevinden en veerkracht van de jeugd te versterken.

Inrichting pilot

Vanaf schooljaar 2015-2016 zijn er Jeugd & Gezinscoaches (J&G coaches) van stichting Groeimee op alle middelbare scholen in de regio Alkmaar (totaal 6 fte). Daarnaast liep in Noord-Kennemerland een pilot met een gedragswetenschapper JGGZ.

De pilot JOS is per schooljaar 2022-2023 gestart met een Jeugd- & Schoolteam vo (J&S team VO) van 14,5 fte, waarvan 2,5 fte gefinancierd door het samenwerkingsverband vo Noord-Kennemerland.

Op 5 scholen in Noord-Kennemerland is gestart met het toevoegen van een nieuwe functie: Preventief Ambulant Jeugdhulpverleners (PAJ) van 0.8-0.9 fte per school. Op de 3 scholen in Castricum werd de formatie van de J&G coach uitgebreid en de functie gedragswetenschapper JGGZ toegevoegd.

Projectplan en realisatie hoofddoelen

Project nr.	Projectomschrijving	Status realisatie	Toelichting
1	Het uitvoeren van de pilot van de inzet van een jeugd- en schoolteam op 8 scholen. Op 5 scholen is het jeugd en schoolteam uitgebreid met de preventief ambulant jeugdhulpverlener.	●	Gerealiseerd zoals beoogd.
2	Het uitvoeren van de onderstaande deelprojecten	nvt	

¹ [Notitie-Een-stereke-basis-door-krachtige-samenwerking20221221.pdf \(vng.nl\)](#)

2.a	Maatschappelijke Businesscase, inclusief Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA)	●	In september 2023 is een informerende bijeenkomst voor bestuurders geweest. Er is besloten door de regisseursgroep om hier momenteel geen vervolg aan te geven binnen de regio vanwege andere prioriteiten.
2.b	Monitoring en data	●	Er zijn kaders geformuleerd voor de pilot en keuze van pilotscholen. Tijdens de pilot zijn verschillende m.n. kwalitatieve opbrengsten opgehaald en heeft Oberon twee rapportages opgeleverd. Momenteel wordt er gewerkt aan datakoppeling, maar dit heeft geen bijdrage kunnen leveren aan dit project tijdens de pilotfase. De registratie J&S-team VO als verantwoording vanuit Groeimee is beschikbaar.
2.c	Routes samenwerking tussen onderwijs en verwijzers, zodat bij ondersteunings-vragen van jeugdigen het J&S team VO wordt betrokken. Hierbij wordt er onder andere gedacht aan de gemeentelijke toegang en het medisch domein (huisartsen).	●	Elke drie maanden is er overleg tussen SWV, POH huisartsen en Groeimee. Er is kennis uitgewisseld tussen de teams en er zijn werkafspraken gemaakt. Ook met de gemeentelijke toegang zijn structurele overleggen (eens per half jaar voor BUCH, Alkmaar en Dijk & Waard) en werkafspraken gemaakt. In eerste instantie op gemeentelijk niveau, inmiddels is er een start gemaakt om met elkaar te komen tot regionale afspraken bij o.a. verwijzing naar tweedelijns.
2.d	Organiseren van een lerende aanpak: leeromgeving op school, werkateliers en netwerkgroep.	●	Zie opbrengsten hieronder, het eindverslag van Oberon en de opbrengsten uit de leeromgeving die als bijlagen zijn bijgevoegd.
2.e	Financieren en ontwikkelen bekostigingsmodel	●	Er zijn geen afspraken over de co-financiering gerealiseerd bij de voortzetting van het J&S team VO. Door het uitstellen van een MKBA en het achterblijven van op te leveren data kon ook geen basis gelegd worden voor een bekostigingsmodel. Het onderwijs heeft een inhoudelijke bijdrage geleverd voor de inkoop van J&S team VO. De gemeenten financieren dit contract.
3	Realisatie van (gemeentelijke) inkoop van J&S-team VO.	●	Vanwege het aflopende contract voor de J&G coaches VO per 1-1-2024 was er tijdens het project een tijdsdruk om een nieuwe inkoop te doorlopen en een nieuw contract te ondertekenen. Dit maakte dat er tijdens project capaciteit naar de nieuwe inkoop ging in plaats van naar realisatie van de hoofdoelen.

Evaluatie project JOS

Preventieve werking van het J&S team VO binnen JOS

Oberon onderscheidt in haar onderzoek twee soorten preventie: *primaire preventie* (het voorkomen dat problemen ontstaan) en *secundaire preventie* (het voorkomen dat problemen verergeren).

Resultaten laten zien dat de eerste inzet is geweest op secundaire preventie. De inzet op secundaire preventie komt terug in de focus die voornamelijk lag op: het voorkomen van zwaardere vormen, ouders op een laagdrempelige manier eerder hulp bieden en motiveren voor vrijwillige hulpverlening. In individuele impactbeschrijvingen² is hiervoor het resultaat in beeld gebracht.

Later in het eerste pilotjaar is er meer focus gekomen voor de primaire preventie. De primaire preventie komt terug in de opbrengsten van JOS waarin een 'beweging naar voren' te zien is en is later in het project zichtbaar geworden. Deze beweging houdt in: het meer inzetten op het

² In de bijlagen zijn de individuele impactbeschrijvingen terug te vinden.

voorkomen van problemen en daarbij werken in de context van de leerling. Het J&S team VO richt zich daarbij ook op groepen leerlingen, medewerkers op school en de thuisomgeving. Concreet gebeurt dit door eerder te signaleren en anticiperen en kijken naar en werken in de sociale context. Zo biedt de gedragswetenschapper JGGZ handelingsgerichte diagnostiek in aansluiting op de kennis van de school. Naast handelingsadviezen voor in de klas kan dit ook leiden tot een gerichte verwijzing.

Vanwege de complexiteit van de veranderopgave kunnen er (nog) geen algemene uitspraken gedaan worden over de invloed van het J&S team VO op de schoolaanwezigheid, afname van specialistische jeugdhulp en een vermindering in verwijzingen naar gespecialiseerd onderwijs.

Inzet op individuele leerlingen en hun ouder(s)

- Begrepen en gehoord voelen: Volgens de verschillende functionarissen van het J&S team VO voelen jeugdigen die ondersteuning hebben ontvangen zich over het algemeen meer begrepen, gehoord en hun welbevinden lijkt verbeterd. Interviews met ouders en jongeren laten zien dat zij tevreden zijn over de geboden hulp en ondersteuning. Zij ervaren het contact, de snelheid van handelen en mogelijkheid tot een huisbezoek positief.
- Snelle en laagdrempelige beschikbaarheid en bereikbaarheid: De aanwezigheid van het J&S team VO zorgt ervoor dat er sneller hulp ingezet kan worden voor meer leerlingen. Door de jeugdhulpexpertise, die in de ondersteuningsstructuur wordt ingebracht, kunnen leerlingen waarvoor geen verwijzing naar de tweede lijn nodig is in hun eigen leefwereld snel en laagdrempelig worden geholpen. Indien er wel een verwijzing nodig is kan deze in een vroeg stadium worden gegeven, omdat er meer en betere signalering plaatsvindt door een verbeterde aansluiting van het J&S team VO op de ondersteuningsstructuur van de school.
- Concrete aansluiting in de leefwereld en verbinding met thuis: Het J&S team VO biedt ondersteuning in de context van de leerling bij het toepassen van het geleerde en kan direct beschikbaar zijn wanneer een situatie op school zich voordoet. Zo kunnen er praktische afspraken met school gemaakt worden, kan de ondersteuning soms zelfs korter zijn en leren leerlingen de aangereikte handvatten toe te passen, eerst binnen de schoolse setting, maar ook daarbuiten. Door deze lijn door te trekken naar de thuissituatie, verbetert ook de samenwerking met ouders (o.a. door het bieden van opvoedondersteuning aan ouders thuis) en wordt de sociale basis versterkt.
- Onafhankelijke positie binnen de school: Het J&S team VO is aanwezig op school, heeft kennis van en inzicht in de schoolcontext en is daarnaast ook een onafhankelijk persoon voor de leerling en ouders. *'In de school, niet van de school'*.
- Brug naar hulpverlening: Door betrokkenheid vanuit school voelt dit vertrouwd voor ouders en leerling en kunnen zij gemotiveerd worden om open te staan voor hulpverlening. Het J&S team VO spreekt de 'taal' van zowel onderwijs als hulpverlening en is daarmee een verbindende factor.

Inzet op versterken van de school:

- Versterken ondersteuningsstructuur: Het J&S team VO levert een bijdrage aan het versterken van de ondersteuningsstructuur van scholen. Concrete activiteiten zijn: samen met mentoren een bijdrage leveren aan mentorlessen of schoolbrede activiteiten, met als onderwerp welbevinden van leerlingen, als school kritisch kijken naar (eigen) handelen, deskundigheidsbevordering en ondersteuning van mentoren en docenten. De ondersteuningsstructuur kan ook versterkt worden door bijvoorbeeld het gezamenlijk maken van afspraken over het verbeteren van het implementeren van de meldcode.

- Versterken pedagogisch klimaat: Door de aanwezigheid van het J&S team VO binnen de school kan er vroegtijdig meegedacht worden vanuit hun pedagogische expertise, in plaats van opschalen wanneer de situatie niet meer houdbaar is. Naast het individu, wordt er ook naar de context van klas en school gekeken. Voorkomen wordt dat er alleen een snel in te zetten interventie gericht op de leerling wordt ingezet, maar indien nodig ook een interventie op het gezin, de klas en/of onderwijsprofessionals. Ook wordt het J&S team VO ingezet om een zachte landing naar een andere school voor leerlingen die nieuw starten op de school te realiseren of bij leerlingen waarbij afstroom of uitval dreigt. *'Input J&G coach leert ons anders te kijken.'*³
- Het bieden van trainingen voor een groep(je) leerlingen: Op verschillende scholen bieden de PAJ'ers, soms samen met school en/of de J&G coach VO, preventieve trainingen aan om de weerbaarheid en sociale vaardigheden van leerlingen te versterken. Daarnaast geven de PAJ'ers ook meer specifieke trainingen aan groepjes leerlingen, zoals een training voor jongens over seksualiteit en grenzen, gesprekken met meiden over meidenvenijn en bij signalen vanuit school over pesten en automutilatie bij groepen leerlingen.

Waardevolle kenmerken van het J&S team VO

- Direct en laagdrempelig benaderbaar zijn.
- Het J&S team VO hebben als jeugdzorgprofessionals een eigenstandige rol binnen het onderwijsteam.
- Preventief werken en meedenken op proces-, individueel en groepsniveau.
- Het zorgen voor korte lijnen en snelle acties.
- Schakelen naar en verbinden van school met tweedelijns hulpverlening en en monitoring van hulpverlening.
- Versnelling in casuïstiek, verlichting van de mentor en docenten.
- De drempelverlagende werking voor ouders. Het J&S team VO is voor ouders en leerlingen 'onafhankelijk' ten opzichte van de school en is tegelijkertijd wel nabij omdat het J&S team VO via de school direct toegankelijk is vanuit de leefwereld van de leerling.

Voorwaarden voor doorontwikkeling/doorzetten

- De beweging naar voren (van secundaire naar primaire preventie) kost tijd en blijvende aandacht op het ontwikkelen van preventieve interventies die de context van leerlingen versterken. Deze twee vormen van preventie zullen vaak ook naast elkaar blijven bestaan.
- De mate van duidelijkheid en functioneren van de ondersteuningsstructuur en betrokkenheid school management is van invloed op de inbedding van het J&S team VO in de school⁴. Succesvolle inbedding is voorwaardelijk voor de doorontwikkeling van preventieve inzet van het J&S team VO.
- Substantieel aantal uren per school: Het aantal ingezette uren in de pilot is nodig om het werk goed en flexibel te doen. Het verminderen van uren doet de kracht van het J&S team VO afnemen. Een minimaal aantal uren voor de verschillende functies is daarbij noodzakelijk om het werk goed te kunnen doen. Er mogen geen wachtlijsten voor het J&S team VO ontstaan, om snelle beschikbaarheid te garanderen. Er wordt wel aangegeven dat er mogelijk

³ Bron: Opbrengsten PCC Oosterhout

⁴ Zoals de beschikbaarheid van de ondersteuningscoördinator als schakel. Maar ook het meenemen van het J&S team VO in relevante updates over de school en jaarplanningen, het zichtbaar maken van de professionals in de school, het kunnen bijdragen van het J&S team VO aan studiedagen en voorlichtingsbijeenkomsten.

binnen een school nog een verschuiving in taken en activiteiten van de J&G coach VO naar de PAJ'er zou kunnen plaatsvinden.

- Het realiseren en faciliteren van een lerende omgeving is belangrijk om goed in te bedden. Dit is noodzakelijk om een mindset-verandering te bewerkstelligen en het J&S team VO aan te laten sluiten op de ondersteuningsstructuur.
- Voor verdeling van uren bij uitrol over andere scholen kan data over het gebruik van jeugdhulp van leerlingen op de school in relatie tot het ondersteuningsaanbod en/of de ondersteuningsstructuur van scholen helpen (populatiebehoefte). Hoe meer leerlingen van de school jeugdhulp ontvangen, hoe meer toevoeging het heeft om jeugdhulp preventiever of meer nabij in te zetten.
- Bestuurlijke draagkracht vanuit gemeenten en samenwerkingsverbanden is noodzakelijk bij de uitrol van de pilot in de huidige vorm.
- Gemeenten moeten regie nemen om het J&S team VO in samenhang met overige jeugdhulp te positioneren, zodat er geen dubbel werk wordt gedaan (bijvoorbeeld rond het aanvragen van tweedelijns hulp).

Monitor

Voor monitoring is het belangrijk om kwalitatieve en kwantitatieve data (het verhaal én de cijfers) te gebruiken. Deze data zijn noodzakelijk om te blijven doorontwikkelen en te sturen. Hiervoor is het voor het vervolg noodzakelijk om een monitorplan op te stellen.

Rendement (in cijfers en geld) is lastig aantoonbaar omdat inzet van het J&S team VO niet in een geïsoleerde setting plaatsvindt. Andere factoren spelen ook een rol, zoals ontwikkelingen in het onderwijs en in de maatschappij als geheel. Bovendien zijn algemene opbrengsten (zoals bijvoorbeeld een daling van verzuim) pas na langere tijd merkbaar. Daarbij komt dat het J&S team VO in eerste instantie mogelijk niet rendabel lijkt, omdat de signalering van problemen meer en eerder plaatsvindt, waardoor soms ook meer (specialistische) hulp. Deze hulp is wel mogelijk efficiënter en effectiever) wordt ingezet. Maar aan de andere kant is er ook winst te zien in het voorkomen van verwijzing naar speciaal onderwijs, het verminderen van verzuim, het voorkomen van (dreigend) thuiszitten en het borgen van de onderwijscontinuïteit.⁵

Het project is gestart met een projectplan dat aansloot op de lange termijn ambitie, met doelen om de ontwikkeling kwalitatief en kwantitatief te monitoren. Een leeromgeving werd ingericht om de ontwikkeling van deze ambitie te faciliteren. Tijdens het project bleek er onvoldoende capaciteit om kwantitatieve data in beeld te brengen. Vanwege het aflopende contract van het J&S-team VO werd capaciteit verschoven naar het nieuwe inkoopproces.

Conclusie

De opgave uit de Intentieverklaring en Samenwerkingsovereenkomst met een meerjarig perspectief sluit aan op de doelen zoals die in de Hervormingsagenda en de route naar Inclusief Onderwijs zijn geformuleerd. Het doel: om met preventieve inzet van jeugdhulp op school de sociale basis voor jongeren te versterken en inzet van specialistische jeugdhulp en/of doorstroom naar speciaal onderwijs te voorkomen.

Bij de afronding van het inkoopproces bleek er geen ruimte te zijn binnen het huidige contract om de ingekochte formatie van het J&S team VO verder uit te breiden. De huidige ingekochte formatie is op basis van de destijds beschikbare kennis en resultaten van de pilot. Dit komt onder andere door de

---

⁵ Zie individuele impactbeschrijvingen in bijlage.

complexiteit van het inkoopproces, waarbij ook cofinanciering is onderzocht, en de tijdsdruk om in januari 2024 een nieuw contract te hebben. Daarnaast waren ook de resultaten van de pilot noodzakelijk voor de inhoud van en het ontwikkelperspectief binnen het inkoopproces waardoor er nog niet gesproken kon worden van verschuiving van middelen.

Als de ingekochte formatie over alle scholen verdeeld zal moeten worden, dan kunnen de opbrengsten van de pilot maar beperkt benut worden. Dit geldt voor de inzet van de PAJ'er, omdat deze niet voor alle scholen is ingekocht. De precieze verdeling van de formatie is een nog te maken beslissing voor komende schooljaren. We weten dat de PAJ'er een substantieel aantal uren op een school moet zijn om flexibel en laagdrempelig te kunnen werken. Omdat er geen uitbreiding van het huidige gemeentelijk contract mogelijk is, is er dus een kans dat de opbrengsten van de pilot niet optimaal benut worden.

Er zijn uit dit proces belangrijke lessen te trekken, zoals:

- Eenduidigheid over de bestuurlijke scope en ambitie;
- Met voldoende capaciteit om tot realisatie te komen. Zo is het niet haalbaar om inkoopprocessen gelijktijdig met een pilot te laten lopen, waarbij resultaten van de pilot essentieel zijn voor de inkoop;
- Een gedeeld beeld en verwachtingsmanagement over de aanpak en uitrol bij dit type meerjaren-opgaven.